

USA och Västeuropa

USA har efter det andra världskriget och särskilt efter Atlantpaktens bildande våren 1949 framträtt som Europas beskyddare. Det centrala i paktens var från europeisk synpunkt USA:s löfte att komma till hjälp, att gå till krig om någon av de relativt svaga staterna vid Atlantkusten angreps av Ryssland; sedermera infördes även Italien, Västtyskland, Grekland och Turkiet i paktens område. Att Amerika lämnade detta löfte — vilket skedde redan innan ryssarna hade atombomben — berodde utan tvivel väsentligen på realpolitiska skäl. En erövring av Västeuropa skulle i så hög grad stärka Rysslands materiella och militära resurser att Amerikas säkerhet blev starkt hotad: USA skulle försvaras vid Kölen, Elbe eller Alperna, liksom England enligt ett ord av Baldwin år 1939 skulle försvaras mot Hitler vid Rhen. Men vad man kan kalla ideella eller ideologiska moment var också, och är fortfarande, av vikt för den amerikanska hållningen. Friheten och demokratin i Europa är ett egenvärde för det amerikanska folket.

Från början fanns i Väst-europa en tendens att betrakta relationerna till USA på ett annat sätt, en tendens som stärktes genom USA:s allt klarare position som Rysslands främsta och enda i makt likvärdiga motståndare. Man var benägen att mindre beakta det faktum att USA var Väst-europas beskyddare och att i stället se Väst-europa som en av den amerikanska världsmaktens bastioner, som ett skydd för USA. Denna syn på förhållandet har blivit mera utbredd eller åtminstone mera öppet deklarerad under den senaste tiden. Att de nya vapnen blivit allt fruktansvärdare, att Ryssland antas ha ett försprång i fråga om långdistansraketer eller robotar och att USA önskar bygga ut sitt basystem i Europa har bidragit till denna förskjutning av perspektivet. Härtill kommer de engelska och tyska oppositionspartiernas strävan att finna populära och partiskiljande utrikespolitiska programpunkter liksom irritationen över en del olyckliga åtgärder — och kanske främst uttalanden — från den amerikanska utrikesledningen. Ett begär att hävda Europas ställning, att markera självständighet mot den makt av vilken

man med obehag känner sig vara beroende, är sannolikt också en medverkande faktor.

Debatten om s k lösgöring (disengagement) är ett uttryck för dessa motiv och föreställningar. Vad som åsyftas är vagt och skiftande: neutralisering av ett återförenat Tyskland, rysk och allierad utrymning av Mellaneuropa, de amerikanska truppernas och basernas försvinnande från hela Väst-europa. Men bakom dessa planer eller funderingar ligger en och samma allmänna inställning eller känsloreaktion. Varför skall Väst-europa lemlästas i ett krig som egentligen är ett krig mellan USA och Ryssland? Varför skall vi upprätta eller upprätthålla baser och andra militära anordningar som främst är amerikanska förposter, men leder till att vi blir indragna i ett förödande totalt krig? Sådana tankar framförs eller antyds av engelska, tyska och franska politiker och tidningar, och de väcker väl förståeliga sympatier hos de folk som lever i ångest för död och förintelse. Som ett inte öppet erkänt mål i händelse av krig skymtar önskan att Amerika och Ryssland, de båda stora, skall göra upp saken själva. En amerikansk seger anses väl av de flesta sannolik, och i varje fall tror man inte på betydelsen av västeuropeiska insatser; skulle ryssarna segra, är därför Väst-europas "lösgörande" intet att ångra, och man får, som det sagts, välja Kreml i stället för krematoriet. Vi svenskar bör förstå denna attityd; den liknar mycket vår egen under andra världskriget. Må vi svaga överleva, må vi hoppas att den bästa av de starka också överlever.

Men är resonemanget hållbart, är det rimligt vare sig i ett kallt eller varmt krig att Väst-europa står åskådande och väntande inför de stridande världsmakterna? Låt oss utan varje moralisering ta upp den frågan.

Vad man synes tänka sig som det "bästa" alternativet därest ett krig utbryter är ett totalt krig där de nya förstörelsemedlen blir använda av USA och Ryssland, medan Väst-europa eller Mellaneuropa eller Västtyskland är neutralt. Att Europas väststater skulle få stå utanför ett sådant krig är i och för sig nästan otroligt. Så länge några försvarsmedel finns i dessa väststater kommer ett

ryskt angrepp att riktas även mot dem, en ockupation kommer att framstå som ett led i den — främst mot USA — riktade krigsföringen. Och om en rysk ockupation sker, blir amerikanska bombangrepp, väl att märka, lika självklara som engelska bombangrepp i Frankrike, Holland eller Danmark under andra världskriget. Men låt oss utgå från att den angivna möjligheten trots allt skulle bli verklighet, att kriget uteslutande eller huvudsakligen skulle innebära rysk-ame-

rikansk ödeläggelse och Väst-europa stå utanför. Är en politik som kan leda till en sådan situation tänkbar för Väst-europa?

Om ett "lösgörande" av Väst-europa sker under antagandet att Amerika ändå försvarar detta område — vilket torde vara den ordinära förutsättningen — måste vad Dulles kallat total vedergällning bli den enda utvägen för amerikansk militärpolitik. Denna linje, som så skarpt kritiserats just i Väst-europa, innebär att varje angreppshandling från rysk sida, hur lokal och begränsad den än är, besvaras med storkrig. Det amerikanska flyget måste (enligt denna hypotes) med vätebomber söka krossa Ryssland, om exempelvis en rysk division tågar in i Västberlin eller en rysk flotta besätter Bornholm. Någon annan möjlighet har Amerika inte utan baser eller arméer i Europa, ty ett lokalt krig, eller rättare en lokal militär aktion, är i denna situation utesluten.

Därmed är klart att den uppställda förutsättningen inte, eller åtminstone inte för framtiden, är hållbar. Att ett Amerika som givit sig av från Europa skulle värja varje stycke av detta Europa med visshet om att Ryssland, hur än kriget utfaller, skulle replikera med förstörelsen av några amerikanska storstäder eller delstater kan ingen vänta sig. Detta desto mindre som Amerikas militära kraft avsevärt skulle försvagas genom slopandet av de europeiska baserna. Om några år, då USA kan väntas ha tillräckligt många och säkra interkontinental robotar, blir läget visserligen ett annat, men då

blir i stället Amerika tämligen oberoende av all europeisk medverkan. De amerikanska trupperna och baserna i Europa är i själva verket en garanti, den enda garantin, för Europas effektiva försvar; lokalt motstånd är förutsättningen för ett storkrig — och hotet om detta kan kanske göra krig omöjligt. Väst-europas "lösgörande" blir ett lösgörande även från USA och måste inom kort leda till att en ny isolationism vinner framgång i detta land. I två uppsatser i senaste numret av Foreign Affairs betonar Acheson och Kissinger denna avgörande synpunkt. USA och Väst-europa svetsas samman av det ryska hotet, men det är Europa som främst är beroende av att sammanhållningen inte bryts.

Ty få tvivlar väl på att en amerikansk reträtt skulle betyda en rysk frammarsch (oberoende av om till en början en viss rysk utrymning äger rum). I stället för möjligheten av ett totalt krig — en möjlighet som vi räknar med att undgå — finge vi säkerheten av en rysk erövring stycke för stycke, stat för stat. Det är sannolikt att ett Väst-europa som inte vore försäkrat om USA:s stöd successivt skulle kapitulera utan strid eller rent av frivilligt gå in i armén av satelliter; att föra krig i förvisning om undergång gör man inte.

Den allmänna motiveringen för "lösgörandets" politik är så svag att dess anhängare helt naturligt ofta söker stöd i argument som med denna politik i realiteten ingenting har att skaffa. En av kryckorna heter tillit till Ryssland, en annan maskerad självuppgivelse.